

‘નિયમસાર’ ૨૩૪-કળશ છે. કળશ-૨૩૪.

‘ગુરુના સાન્નિધ્યમાં...’ બહુ ટૂંકામાં ઘણું ભર્યું છે. ગુરુ કેવા હોય? અને એની નજીકમાં જઈને એ ધર્મ શું કહે (છે), તે તેણે પ્રાપ્ત કરવો જોઈએ. ‘ગુરુના સાન્નિધ્યમાં નિર્મળસુખકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને...’ આ ધર્મની વ્યાખ્યા. નિર્મળસુખકારી-અતીન્દ્રિય આનંદનો સુખનો દેનાર એવો જે ધર્મ, ગુરુએ એવું એને કહેલું. અને ગુરુ હોય એ એવું બધાને કહે. બીજી વાત નહિ. ધર્મ માટે ગુરુ નિર્મળ આનંદકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કરવાની વાત કરે.

અતીન્દ્રિય આનંદનું મૂળ સ્વરૂપ છે, પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદનું સહજાત્મસ્વરૂપ એ અતીન્દ્રિય આનંદને પર્યાયમાં પરથી વિમુખ થઈ, સ્વથી સન્મુખ થઈ, નિર્મળ આનંદકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કરે એમ ગુરુનો ઉપદેશ છે. જૈન ગુરુનો આ ઉપદેશ. નિર્મળ આનંદની પ્રાપ્તિ કર. આહાહા...! આ સિવાય બીજી વાતું હોય એ જાણવાની. વસ્તુ આ છે.

નિર્મળાનંદ પ્રભુ, નિર્મળ અતીન્દ્રિય આનંદની મૂર્તિ પ્રભુ! આહાહા...! બધેથી સંકેલી નિર્મળ આનંદકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કર. એનું નામ ધર્મ. ગુરુ પણ એ જ બતાવે. અને એ પણ પ્રાપ્ત એ જ કરે. રાગથી ધર્મ થાય એમ ગુરુ કોઈ દિ’ કહે નહિ. આહાહા...! વ્યવહારથી, દયા, દાનથી ધર્મ થાય એમ કોઈ દિ’ ન કહે. આહાહા...! નિર્મળ અતીન્દ્રિય આનંદ વિકલ્પ વિનાની ચીજ જે નિર્વિકલ્પ છે તેની નિર્વિકલ્પ આનંદની પર્યાયમાં પ્રાપ્તિ (થાય એવો) એ ગુરુનો ઉપદેશ અને એ આખા સિદ્ધાંતનો સાર છે. આહાહા...!

એટલા શબ્દમાં ઘણું ભરી દીધું છે. એક તો ગુરુ, એની નજીકમાં સાંભળવા-સમજવા જાય અને તે પણ સાંભળતા એ સાંભળે છે (કે) નિર્મળ આનંદકારી ધર્મ છે. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર ભગવાન, એની સન્મુખ જો. તને અતીન્દ્રિય આનંદ પ્રાપ્ત થશે.

એ ધર્મ છે. એમ જૈનગુરુનો આ ઉપદેશ છે. આહાહા..!

એક તો ગુરુની વ્યાખ્યા કરી. સાંભળનાર નજીક આવીને સાન્નિધ્યમાં આવીને સાંભળે છે અને સાંભળે છે તે આ સંભળાવે છે. અતીન્દ્રિય આનંદની પ્રાપ્તિ કર, પ્રભુ! આહાહા..! તું અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ છો અને અતીન્દ્રિય આનંદની પર્યાયમાં આનંદકારી એવો જે ધર્મ, એમાં દુઃખનો દ્વેષ નથી, કષ્ટ નથી, સહન નથી (કરવું). પરિષદ-ઉપસર્ગ જેમાં સહન કરવા પડતા નથી. આહાહા..! એવા નિર્મળ આનંદકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કર. આહાહા..! ગાથા બહુ ઊંચી છે. આહાહા..! આખું જૈનદર્શનનું માખણ કહ્યું છે. આહાહા..!

બાર અંગની અંદર ગુરુએ અતીન્દ્રિય આનંદની પ્રાપ્તિ સ્વસન્મુખ થઈને કરવી એવું બાર અંગમાં છે અને ગુરુ એ કહે છે. અને એ ગુરુને ગુરુ કહેવામાં આવે છે. કોઈપણ રાગથી અને વ્યવહારથી ધર્મ મનાવે તે ગુરુ જૈનગુરુ નહિ. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? આકરી વાત છે. આ દયા પાળે, વ્રત કરે, ભક્તિ કરે, પૂજા કરો, જાત્રા કરો એમ કાંઈ કહ્યું નહિ. આહાહા..! કેમકે એ સ્વરૂપ તારું નથી. એ વિકલ્પ છે એ તારું સ્વરૂપ નથી. તારું સ્વરૂપ છે એ સમજાવ્યું અને એના ઉપદેશમાં એ આનંદની પ્રાપ્તિ કર. જે શક્તિ અને સ્વભાવરૂપે અતીન્દ્રિય આનંદ છે તેને વ્યક્તરૂપે પર્યાયમાં આનંદની પ્રાપ્તિ કર, અતીન્દ્રિય આનંદની પ્રાપ્તિ કર એનું નામ ધર્મ છે. આહાહા..! બીજું આ કરવું-ફરવું બધું ક્યાં? દેરાસર કરવા ને પૂજા ને...

મુમુક્ષુ :- એ તો આપણે થઈ ગયું.

ઉત્તર :- થઈ ગયું નહિ. એ હો ભલે પણ એ કોઈ ધર્મ નથી. એ વ્યવહાર વચમાં આવે. પૂર્ણ વીતરાગ ન થાય ત્યાં સુધી આવે તોપણ છતાં એ વસ્તુ કાંઈ નથી. આહાહા..!

જૈન પરમેશ્વર અનંત તીર્થકરો, અનંત જિનેશ્વરો, કેવળીઓ, મુનિઓ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ એ અનંત મુનિઓનો આ ઉપદેશ છે. આહાહા..! આથી વિરુદ્ધ કંઈ પણ કરે તો એ જૈનધર્મ નથી. એ જૈનધર્મનો ગુરુ પણ નથી. આહાહા..!

‘ગુરુના સાન્નિધ્યમાં...’ આહાહા..! ‘નિર્મળસુખકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને,...’ પાછી વાત એવી કરી છે કે શિષ્ય આ સાંભળીને પ્રાપ્ત કરે છે. ત્યાં ને ત્યાં રાખતો નથી એમ કહે છે. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ? જે એને સાંભળવા મળ્યું, ગુરુએ કહ્યું તે પ્રાપ્ત કરે છે. એવું નથી કે સાંભળીને કાઢી નાખ્યું. તેથી ‘ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને,...’ એમ ભાષા છે. આહાહા..! ગજબ વાત છે. એક લીટીમાં કેટલું ભર્યું છે! આહાહા..! હવે ઓલા છ આવશ્યક ને... આવશ્યકમાં આવશે. પહેલેથી જ આવે છે. વ્યવહાર છ આવશ્યકથી વિરુદ્ધ. એ આવશ્યકમાં ત્રણ વાર આવે છે. આહાહા..! વ્યવહાર આવશ્યક જે છે એ તો રાગ છે. આહાહા..! અને નિશ્ચય આવશ્યકથી વ્યવહાર આવશ્યકની ક્રિયા એ પ્રતિપક્ષ છે, વિરુદ્ધ છે. આહાહા..! જે વિરુદ્ધ છે એ સાધન હોઈ શકે નહિ. વ્યવહાર અને નિશ્ચય બે પ્રતિપક્ષ છે. જે પ્રતિપક્ષ

છે એ વિરુદ્ધથી સાધન થઈ શકે નહિ. એવું આટલા શબ્દમાં કહ્યું છે. આહાહા..!

‘ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને,...’ હવે શું કર્યું પછી એણે? ‘જ્ઞાન વડે જેણે સમસ્ત મોહનો મહિમા નષ્ટ કર્યો છે...’ જ્ઞાન વડે જેણે સમસ્ત મોહનો મહિમા નષ્ટ કર્યો. મુનિ પોતે પણ હવે ભળે છે. આહાહા..! અંતર જે જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન, એ જ્ઞાનને પકડીને, જ્ઞાનમાં એકાગ્ર થઈને મોહનો મહિમા, સમસ્ત મોહનો મહિમા, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની ભક્તિનો રાગ એનો પણ મોહ છોડી દીધો. આહાહા..! ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ મુનિ પોતાની વાત પણ કરે છે. અમે પણ ગુરુ પાસે આમ સાંભળ્યું અને ‘જ્ઞાન વડે જેણે સમસ્ત મોહનો મહિમા...’ પર તરફના વલણનો મહિમા. ચાહે તો પંચપરમેષ્ઠી હો, એના તરફના વલણની મહિમા નષ્ટ કરી છે. આહાહા..! સ્વદ્રવ્ય આશ્રયની લીનતા આગળ પરદ્રવ્યના આશ્રયને છોડી દીધો છે. આહાહા..! એકાંત લાગે એવું આ માણસને. બાપુ! વ્યવહાર હોય છે. વ્યવહાર નય છે. નય છે તો એનો વિષય હોય છે પણ આદરણીય નથી. આહાહા..! નિશ્ચય અને વ્યવહાર બેય નય છે. નયનો વિષય છે. નથી એમ નહિ. પણ બે છે ત્યારે એક આદરણીય અને એક આદરણીય નહિ. નહિતર બે પડે કેમ? બેય આદરણીય હોય તો બે પડે કેમ? આહાહા..! આચાર્યે કેટલું સમાહુત્યું છે! આ તો મુનિ છે. ટીકા કરનાર ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ મુનિ છે. આહાહા..!

‘જ્ઞાન વડે જેણે સમસ્ત મોહનો મહિમા...’ આહાહા..! જે ભાવે તીર્થંકર ગોત્ર બંધાય એ ભાવનો પણ મહિમા છોડી દીધો છે. આહાહા..! જે ભાવે બંધ પડે એ ભાવનો મહિમા છોડી દીધો છે. આહાહા..! અને અબંધસ્વરૂપ ભગવાન આનંદની મૂર્તિ એની પ્રાપ્તિના પ્રયત્નમાં છું. આહાહા..! એનો ‘મહિમા નષ્ટ કર્યો છે એવો હું...’ આહાહા..! એવો સમસ્ત મોહ. કોઈપણ અંશે પર તરફના વલણવાળો રાગ, શાસ્ત્રનું વાંચન કે ભણતર કે એ બધું પર તરફના મહિમાવાળો મોહ, પરસન્મુખનો મોહ છોડી દીધો છે. સ્વસન્મુખની અંદર સાવધાનીપણે આવ્યો છું. આહાહા..! મોહનો અર્થ સાવધાન થાય છે. પર તરફ સાવધાની પૂર્ણ છોડી દીધી છે અને સ્વ તરફ સાવધાની પૂર્ણ લાવ્યો છું. આહાહા..! ભાષા સમજાય છે? આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- આ વાત તો અહીંયાં જ સાંભળવા મળી.

ઉત્તર :- એ જ વાત છે. માર્ગ તો આ છે. વાદ અને વિવાદ કરવા જેવો છે નહિ. વસ્તુસ્થિતિ આ છે.

ભગવાન ચૈતન્યરત્ન જેની કિંમત કરતાં જગતની કિંમત ઊડી જાય છે, એમ કહે છે. જેની કિંમત કરતાં, અંદર અનુભવ કરતાં પરનો મહિમા એટલે પર તરફની કોઈ ચીજની કિંમત, જે ભાવે તીર્થંકર ગોત્ર બંધાય એની મહિમા પણ છૂટી જાય છે. આહાહા..! ભાષા સાદિ છે પણ પ્રભુ! વસ્તુ બહુ ઊંચી છે. વસ્તુ તો આ છે, પ્રભુ! તારી પ્રભુતાનો પાર નથી, નાથ! કહે છે કે તારી પ્રભુતા તે ગુરુ પાસેથી સાંભળી. સાંભળીને જ્ઞાન વડે સ્વસન્મુખ થઈને પરસન્મુખના સમસ્ત મોહનો નાશ કર્યો છે. આહાહા..! સ્વનો આશ્રય લેવાનું ગુરુએ

કહ્યું હતું. કેમકે નિર્મળ આનંદની પર્યાય સ્વઆશ્રય વિના પ્રગટે નહિ અને નિર્મળ આનંદની પર્યાય પ્રગટ્યા વિના ધર્મ નથી. આહાહા..! તેથી કહે છે, પ્રભુ! તારી પ્રભુતાની સન્મુખતા થાય એમ ગુરુએ કહ્યું ત્યારે એણે પર તરફની સન્મુખતા બધી નષ્ટ કરી દીધી છે. આહાહા..!

‘એવો હું...’ એવો હું પોતે નાખે છે પોતાને. આહાહા..! બધા એમ કહે છે કે એ કાંઈ નિશ્ચય સમક્ષિતની ખબર ન પડે. આહાહા..! પ્રભુ! પ્રભુ! દિગંબરમાં એમ ચાલે છે. નિશ્ચય સમક્ષિતની ખબર ન પડે. અરર..! અહીં કહે છે કે હું આવો છું એ મને ખબર પડી છે. ‘સમસ્ત મોહનો મહિમા નષ્ટ કર્યો છે એવો હું...’ આહાહા..! ઓલી ‘જ્ઞાનમતિ’, ઓલી બાઈ ત્યાં સુધી ચડી ગઈ હતી કે અભવિ અને કાળલબ્ધિ આપણી છે કે નહિ એ ભગવાન જાણે. આપણને ખબર ન પડે. અર..ર..! અભવિ અને કાળલબ્ધિ એ ભગવાન જાણે કે આ અભવિ છે કે ભવિ છે. છાપામાં આવ્યું છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે કે મેં મારા સ્વભાવની સાવધાની દ્વારા મોહને નષ્ટ કર્યો છે એમ હું જાણું છું, મને ખબર છે. ભગવાનને પૂછવા જાવું પડે એવું નથી. આહાહા..! ‘શાંતિભાઈ’! આવું સાંભળ્યું નથી કોઈ દિ’ ન્યાં. રખડ્યા રખડ (કરે છે). આહાહા..! એવો માર્ગ છે. આહાહા..! ભાગ્યવાનને કાને પડે એવી વાત છે. આ તો ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરની ધ્વનિ છે. આહાહા..! વીતરાગી મુનિઓ દિગંબર સંતો વીતરાગી કેવળીના કેડાયતો કેવળીની વાતું પોતે કરે છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- એનો માલ બતાવે છે.

ઉત્તર :- એનો માલ પણ હું છું એમ જાણીને બતાવે છે. એ મોહને નષ્ટ કર્યો છે એવો હું છું. થઈશ અને થાશે ને એમ નહિ. આહાહા..! જુઓને! આ વીતરાગની વાણી! રોકડી-નગદ. આહાહા..! ધર્મ કરો, ભવિષ્યમાં ફળશે. ક્યાંક દેવલોકમાં જાશે. ધર્મ તો અહીં આ વસ્તુ ધર્મી છે. એની સન્મુખ થઈને મોહને નષ્ટ કરતા ધર્મ થાય તે અહીં થાય છે. એ પંચમઆરાના મુનિ એમ કહે છે. આહાહા..! જેને કેવળીના વિરહ પડ્યા છે. તીર્થંકરોના અત્યારે વિરહ પડ્યા એ એમ કહે છે. આહાહા..! અમે એમ કહીએ છીએ કે અમે ગુરુ પાસે સાંભળીને જ્ઞાન વડે સમસ્ત મોહનો નાશ કર્યો છે એવો હું છું. આહાહા..! એક લીટી...! આહાહા..!

‘હવે રાગદ્વેષની પરંપરારૂપે પરિણત ચિત્તને છોડીને...’ ચિત્તને અંદર પુણ્ય અને પાપના ભાવ થાય, એની પરંપરા થાય એને છોડી દઉં છું. કોઈને એમ થાય કે અંદર શુભ ચિત્ત આવે, રાગ(થી) તો પરંપરાએ કલ્યાણ થાશે. શાસ્ત્રમાં એમ આવે, શુભની પરંપરા. એ તો આવે એનો અભાવ કરીને થશે એમ જણાવે છે. આહાહા..! અહીં તો કહે છે, રાગ-દ્વેષની. ચાહે તો વ્યવહારરત્નત્રયનો રાગ, દેવ-ગુરુ-ધર્મની શ્રદ્ધાનો રાગ... આહાહા..! એની જે પરંપરા, એવું પરિણત ચિત્ત. રાગ-દ્વેષની પરંપરાએ પરિણમતું હતું એવું ચિત્ત, એને છોડીને. આહાહા..!

આવો માર્ગ છે. આહાહા...! સાંભળવા મળે નહિ. અરે...રે...! મનુષ્યપણા ક્યારે આવશે? મનુષ્યપણા ચાલ્યા જશે. આત્મા તો અનાદિ સત્તા છે તો એનું સત્તાપણું તો રહેશે. ક્યાં રહેશે? આહાહા...! કંઈ પણ ભાન નથી એ રહેશે ક્યાં? ભાઈ! આહાહા...!

અહીં કહે છે કે અમને ખબર છે અમે આત્મા છીએ. અમે આત્મામાં રહેશું. આહાહા...! અમે ચિત્તની પરિણતિમાં, રાગ-દ્વેષની પરંપરા જે થાય એને છોડી દઈએ છીએ. આહાહા...! શાસ્ત્રમાં એમ આવે કે આનાથી પરંપરાએ થશે એ વાત અમે છોડી દઈએ છીએ, એમ કહે છે. આહાહા...! નિશ્ચયવાળાને વ્યવહાર પરંપરાએ આવે. વ્યવહારથી એવી વાત આવે. નિશ્ચયવાળાને વ્યવહાર છે એ પરંપરાએ મુક્તિ આપે. એનો અર્થ કે એનો અભાવ કરીને. અહીં તો કહે છે કે એ પરંપરાની વાતને હું છોડી દઉં છું. આહાહા...! એ રાગ ને શુભરાગ પરંપરાએ લાભ થશે. નિશ્ચયવાળાને, હોં! નિશ્ચય નથી એને વ્યવહાર બિલકુલ નથી. અમૃત ભર્યા છે. આહાહા...! આ કાંઈ કથા-વાર્તા નથી. આહાહા...! આ તો ભગવાનની ભાગવત્ કથા છે.

અંદર મહિમાવાળો નાથ પડ્યો છે એની સામું જોને, પ્રભુ! વીતરાગનો ઉપદેશ આ છે. આહાહા...! અનંતા તીર્થકરો, સંતો, મુનિઓ... એ આવી ગયું છે. ‘ઋષભદેવ’થી માંડીને ‘મહાવીર’ સુધી અંતરની ભક્તિ કરીને મુક્તિ પામ્યા છે. આહાહા...! યોગભક્તિ એટલે સ્વરૂપમાં જોડાણ. આનંદનો નાથ પ્રભુ, એના સ્વરૂપના જોડાણથી અનંત તીર્થકરો મુક્તિને પામ્યા છે અને એમ કહી ગયા છે... આહાહા...! કે સ્વરૂપમાં જોડાણ કર, યોગ કર. જે ચિત્તનું જોડાણ આમ રાગની સાથે છે, પર્યાયબુદ્ધિમાં અનાદિથી આમ છે એને આમ ગુલાંટ માર. જ્યાં ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ છે ત્યાં એ પર્યાયને વાળી લે. આહાહા...! અરે...! આવી વાત! આહાહા...!

બધા ભગવાન થાવ! એમ આવ્યું નહોતું? આહાહા...! માથે આવ્યું, જુઓ! ‘સંસારની ઘોર ભીતિથી સર્વ જીવો...’ માથે એક લીટી. ‘નિત્ય તે ઉત્તમ ભક્તિ કરો.’ એ ૩૪ ઉપર ૩૩. ૩૩માં છે ઈ. ‘સંસારની ઘોર ભીતિથી સર્વ જીવો...’ આહાહા...! કોઈ બાકી ન રહો, પ્રભુ! બધા પ્રભુ થઈ જાવ. આહાહા...! બધા ભગવાન થઈ જાવ. આહાહા...! તને ઓછી દશાએ અમે જોતા ઠીક અમને પડતું નથી. આહાહા...! તું પ્રભુ છો, પૂર્ણ છો. માટે સર્વ જીવો ભવિ અને અભવિ બધા નાખ્યા. આહાહા...! આમ ન રહો સંસારમાં. પરસન્મુખની કોઈપણ વૃત્તિમાં ન રહો, પ્રભુ! અંદર ભગવાન બિરાજે છે ને. પૂર્ણાનંદનો નાથ અનંત ચૈતન્ય રત્નાકર, ચૈતન્યના રત્નનો આકર-દરિયો છે. આહાહા...! પ્રભુ! ત્યાં જા ને. એ અનંત તીર્થકરોનો ઉપદેશ છે ને. ભલે પંચમઆરામાં ભગવાનના વિરહ પડ્યા પણ એની વાણીના વિરહ નથી. આહાહા...! પોકાર કરે છે. આહાહા...!

‘રાગદ્વેષની પરંપરારૂપે પરિણત ચિત્તને છોડીને, શુદ્ધ ધ્યાન વડે સમાહિત...’ આહાહા...!

આનંદસ્વરૂપ જે ભગવાન, આનંદસ્વરૂપ પરમાત્મા તું છો, ભાઈ! તેમાં એકાગ્ર થઈને સમાહિત થા. આહાહા...! ‘શુદ્ધ ધ્યાન વડે સમાહિત (—એકાગ્ર, શાંત) કરેલા મનથી...’ આહાહા...! ‘આનંદાત્મક તત્ત્વમાં સ્થિત રહેતો થકો,...’ આહાહા...! આનંદસ્વરૂપ આત્મા, આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વ, અતીન્દ્રિય આનંદનો નાથ એવું તત્ત્વ ભગવાન, એ અપૂર્ણ નથી, વિરુદ્ધ નથી, અશુદ્ધતા નથી. એ ચીજને કોઈની અપેક્ષા નથી. એવી ચીજ પ્રભુ અંદર પડી છે ને. આહાહા...! એવો આનંદાત્મક, આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ છે ને. એમ કહે છે. આહાહા...! પહેલા એ કહી ગયા હતા કે ‘નિર્મળસુખકારી ધર્મને પ્રાપ્ત કરીને,...’ આહાહા...!

આવો માર્ગ આકરો લાગે. આવું હશે, પણ કાંઈક સાધન હશે કે નહિ? આ સાધન (છે), બાપા! પ્રભુ! સાધન નામનો ગુણ એનામાં છે. કરણ નામનો એક અનાદિ ગુણ પ્રભુમાં છે. જ્ઞાન અને આનંદગુણ છે એવો કરણ નામનો ગુણ, સાધનગુણ છે. એની દષ્ટિ કરતાં એ કરણ નામનો ગુણ જ તને સાધન થશે. આહાહા...! વ્યવહારરત્નત્રય સાધન-જ્ઞાન કાંઈ છે નહિ. આહાહા...! અને એ વાતનો પોકાર કરે છે. આહાહા...! હમણા આવશ્યકમાં આવશે. ઓલી ‘જ્ઞાનમતિ’એ કહ્યું ને? ‘નિયમસાર’. સારનો અર્થ મિથ્યાત્વરહિત લેવો. આ લોકોએ અર્થ કર્યો છે કે ‘નિયમસાર’થી વિરુદ્ધ જે વ્યવહાર આચરણ, વ્યવહાર દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તેનો અભાવ કરીને સાર કીધો છે. ‘નિયમસાર’. અને ‘નિયમસાર’ એ માટે કહ્યું છે કે મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરીને ફક્ત દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર રહે. અહીં એમ કહે છે કે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પ્રગટ કરીને... આહાહા...! એનાથી વિરુદ્ધ વ્યવહારનો પરિહાર કર. આહાહા...! આવશે હમણાં, આવશ્યકમાં આવશે. પહેલા જ આવશે. આવશ્યકમાં પહેલી લીટી છે પહેલા પાનાની. એ લીટી જુઓ!

‘વ્યવહાર છ આવશ્યકોથી પ્રતિપક્ષ શુદ્ધનિશ્ચયનો અધિકાર કહેવામાં આવે છે.’ છે ને? ‘વ્યવહાર છ આવશ્યકોથી પ્રતિપક્ષ...’ વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય, પ્રતિપક્ષ થાય, વેરીથી થાય? વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય? બાપુ! વ્યવહાર અને નિશ્ચય પ્રતિપક્ષ છે. ‘વ્યવહાર છ આવશ્યકોથી પ્રતિપક્ષ શુદ્ધનિશ્ચય...’ છે. આહાહા...! અરે...રે...! લોકોને કંઈ... વીતરાગ કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા ક્યાંય રહી ગયા અને એને નામે કાંઈક ચડાવી દીધું. લોકોને બિચારાને જોડી દીધા. અરે...રે...! આવો વખત... આ મનુષ્યપણું ક્યારે મળે, ભાઈ! અને એમાં વીતરાગનું મૂળ તત્ત્વ આત્મા આનંદસ્વરૂપ (એ ક્યાં મળે)? એ કીધુંને?

‘આનંદાત્મક તત્ત્વમાં સ્થિત રહેતો થકો,...’ આહાહા...! કરવાનું આ છે. આનંદસ્વરૂપ ભગવાન, અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ. ઉપરના શરીર અને વાણી, મનને ન જો, નાથ! તું અંદર ભગવાન છો ને. આહા...! પર્યાય ઉપરથી દષ્ટિ છોડી દે. પરની તો છોડી દે પણ પર્યાય ઉપર છે એ છોડી દે. પર્યાયને અંદરમાં વાળી લે. આહાહા...! જ્યાં ઘર ભર્યું છે. આહાહા...! એવું ‘આનંદાત્મક તત્ત્વ...’ જોયું! એવો આનંદસ્વરૂપ આત્મા. આહાહા...! ‘સ્થિત રહેતો

થકો,...' એ આનંદસ્વરૂપ આત્મામાં સ્થિત રહેતો થકો. પ્રભુ! વાત આકરી લાગે, અજાણી લાગે, ઝીણી લાગે પણ પ્રભુ માર્ગ તો આ છે. બીજો કોઈ માર્ગ છે નહિ. જન્મ-મરણથી છૂટવાનો બીજો કોઈ રસ્તો નથી. આહાહા...! વ્યવહાર-જ્યવહાર બધા બંધના કારણ છે. એ મુક્તિના કારણ ન હોય, નાથ! આહાહા...! આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વ. એમ કીધું ને? રાગ, પુણ્ય, દયા, દાન એ તો દુઃખરૂપ છે, રાગ છે. રાગ તો દુઃખરૂપ છે. ભલે વ્યવહારરત્નત્રય હો. પણ વ્યવહારરત્નત્રય રાગ (છે) અને રાગ દુઃખરૂપ છે, આકુળતા છે. એ આત્માનું સ્વરૂપ નથી. આહાહા...! આવ્યું. બહુ પહેલું આવ્યું. સરસ આવી ગયું. પહેલાવહેલા આવ્યા એમાં.

આવો માર્ગ છે. એને તારા જ્ઞાન ઉપર તો લે. લોકો નથી કહેતા કે, ભાઈ! અમે કહીએ તે ધ્યાન ઉપર તો સાંભળ, ધ્યાન ઉપર તો લે, લક્ષમાં તો લે. આહાહા...! એમ ત્રણલોકના નાથ વીતરાગ પરમેશ્વરની વાણી એ સંતો પોતે અનુભવીને, જાતે અનુભવીને કહે છે. એ દિગંબર સંત સિવાય આ વાત ક્યાંય છે નહિ. આહાહા...! આવી વાત ક્યાંય છે નહિ. આહાહા...! આકરું લાગે, ભાઈ! આહાહા...! પૂર્વના સંપ્રદાયમાં પડ્યા હોય, એનો આગ્રહ હોય, એમાં બીજી વાત સાંભળી ન હોય, એથી એ સંપ્રદાયને ખોટો કહેવો, કરવો કઠણ પડે, પ્રભુ! આહાહા...! દિગંબર સંપ્રદાય સિવાય કોઈ જૈનધર્મ ક્યાંય છે જ નહિ. આહાહા...! શાંતિથી સાંભળે. જરીક આગ્રહ છોડીને પ્રભુ! સાંભળ! આવી વાત વીતરાગ સિવાય, દિગંબર જૈનધર્મ સિવાય ક્યાંય છે નહિ. આહાહા...!

'આનંદાત્મક તત્ત્વ...' આનંદ-આત્મક, આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વ. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા તો અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વ (છે). એમાં 'સ્થિત રહેતો થકો,...' એમાં સ્થિત રહેતો થકો. આહાહા...! 'પરબ્રહ્મમાં (પરમાત્મામાં) લીન થાઉં...' પૂર્ણ દશામાં લીન થઈ જાઉં. આ આનંદાત્મક તત્ત્વમાં રહેતો થકો પૂર્ણાનંદની પ્રાપ્તિ કરી લઉં. બીજો કોઈ ઉપાય નથી. પૂર્ણાનંદ પરમાત્મા સિદ્ધ થવાનો આ ઉપાય છે. આહાહા...! આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વ. આનંદસ્વરૂપ કીધું. ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ છે, પ્રભુ! તારા આનંદને માટે બહારમાં જોવાનું નથી. મૃગની નાભિમાં કસ્તુરી, એ મૃગલાને કસ્તુરીની કિંમત નથી. એમ તેની અંદરમાં ભગવાનઆત્મા ભર્યો છે. આહાહા...! એની એને કિંમત નથી. અને એના ઉપરના આ બધા દેખાવના મહિમા, વિસ્મય ને આશ્રયતા મહિમા એને દેખાય ત્યાં આ મહિમાનો અનાદર કરે છે. પોતાની મહિમાનો આદર નથી કરતો અને અહીંયાં આદર કરવા જાય ત્યાં અહીં અનાદર થઈ જાય છે. આહાહા...!

આનંદસ્વરૂપ તત્ત્વમાં... આહાહા...! 'સ્થિત રહેતો થકો,...' આહાહા...! આનંદસ્વરૂપ ભગવાનમાં સ્થિત-સ્થિર રહેતો થકો 'પરબ્રહ્મમાં (પરમાત્મામાં) લીન થાઉં છું.' પરબ્રહ્મ સિદ્ધપણને પ્રાપ્ત કરું છું. આહાહા...! પરમબ્રહ્મ પરમાત્માને પ્રાપ્ત આ રીતે થાય છે. એક કડીમાં તો કેટલું સમાડી દીધું! આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- એ તો આપ કાઢી શકો છો.

ઉત્તર :- અંદર છે. આહાહા..!

પરમાનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, એમાં સ્થિત રહ્યો થકો હું પૂર્ણતાને પામીશ. બીજો કોઈ ઉપાય છે નહિ, કહે છે. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ? લક્ષમાં તો લે, પ્રભુ! વાતને ધ્યાન ઉપર તો લે. આહાહા..! વસ્તુનું આવું સ્વરૂપ છે. અને એ સ્વરૂપને સાધન કર્યા વિના મુક્તિ કોઈ દિ' થતી નથી, સંસારનો નાશ થતો નથી. આહાહા..! અને સંસારમાં તો ચોર્યાશીના અવતાર (કર્યા કરે છે). આહાહા..!

આચાર્ય કહે છે, હું ગયા કાળના ચોર્યાશી લાખના અવતારને જ્યાં યાદ કરું છું તો ઘા વાગે છે. આહાહા..! એમ મુનિરાજ કહે છે. આહાહા..! ગયા ભવના ભવ કર્યા... આહાહા..! સડેલા મીંદડા, સડેલા ઉંદર, સડેલા હાથી-ઘોડા અને ક્યાંના ક્યાં એકલા, કોઈ સામું જોનાર નહિ. એકલો પડ્યો. તડકા માથે પડ્યા. ધોમ તડકા. અગ્નિ લાગી. આસપાસ ઘાસમાં અગ્નિ લાગી એમાં પોતે સળગી ગયો. આહાહા..! પ્રભુ! એવા અવતાર અનંતા કર્યા છે. આહાહા..! એવા અવતારથી હવે બસ થાવ. એવા ભવ હવે ન હો. આહાહા..! બધા જીવને માટે એમ કહે છે. આહાહા..! માથે આવી ગયું ને? સર્વ જીવો-બધા જીવો. આહાહા..!

'દ્રવ્યસંગ્રહ'માં એ કહ્યું છે. અવાયવિજયની વ્યાખ્યા છે. 'દ્રવ્યસંગ્રહ' અવાયવિજય. ત્યાં કહ્યું છે, હું તો આઠ કર્મથી રહિત પરમાત્મા થવાનો છું. બધા આત્માઓ આઠ કર્મથી રહિત થાવ, ભગવાન થઈ જાવ, બધા પરમાત્મા થાવ. એવો ધર્મી વિચાર કરે છે. આહાહા..! 'દ્રવ્યસંગ્રહ'માં છે. 'દ્રવ્યસંગ્રહ'માં પાઠ છે. જ્યાં અવાયવિજય, સંસ્થાનવિજય, વિપાકવિજય (અધિકાર ચાલ્યો છે) એમાં અવાયવિજયમાં આ અર્થ છે. આહાહા..! પ્રભુ! બધા ભગવાન થાવ. આહાહા..! કોઈ અપૂર્ણ ન રહો, કોઈ ગતિમાં ન રહો. આહાહા..! એમ ધર્મી વિચાર કરતાં, પોતાને માટે તો ઠીક પણ પરને માટે પણ આમ (ભાવે છે). બધા ભગવાન થાવ, ભાઈ! આહા..! પ્રભુની સામે વિરોધ ન કરો. આહાહા..! અંદર આનંદનું સ્વરૂપ બિરાજે છે. એનાથી વિરુદ્ધ ન કર, પ્રભુ! પરમાં સુખ માનીને ઉલ્લાસ ન કર, નાથ! તારામાં આનંદ ભર્યો છે ને. કઈ ચીજમાં તને દેખીને ઉલ્લાસ આવી જાય છે? આહાહા..! એ પરમાં ઉલ્લાસ આવતા, પ્રભુ! તારા સ્વરૂપનો અનાદર થઈ જાય છે. આનંદનો સાગર. આનંદાત્મક કહ્યુંને? આનંદસ્વરૂપ જ તત્ત્વ છે ઈ. આહાહા..! સર્વાંગ આત્મા આનંદથી ભરેલો ભગવાન. અસંખ્ય પ્રદેશે પૂર્ણાનંદથી ભરેલો ભગવાન, એમાં સ્થિત રહેતો થકો. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- સ્થિત રહેતો થકો.

ઉત્તર :- સ્થિત અંદર એકાગ્રતા.

મુમુક્ષુ :- સ્થિત રહેતો થકો એ શ્રેણી ને લીન થાવું એ કેવળજ્ઞાન?

ઉત્તર :- એ તો અહીં સ્થિત રહેતો થકો. શ્રેણી-ફેણી અહીં કાંઈ નહિ. અંદરમાં સ્થિર

થાય એટલે પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન. એ બધી શાસ્ત્રની ભાષા. આ તો ટૂંકું ટ્ય. આહાહા..!

‘આનંદાત્મક તત્ત્વમાં સ્થિત રહેતો થકો, પરબ્રહ્મ...’ને પ્રાપ્ત કરી લઈશ, એમ કહે છે. જુઓ! ‘પરબ્રહ્મમાં (પરમાત્મામાં) લીન થાઉં છું.’ હું તો પરમબ્રહ્મ આત્મામાં લીન થાઉં છું. પરબ્રહ્મ થઈ જઈશ. આહાહા..! શ્રેણી માંડવી, ફલાણું માંડવું એ તો બધી શાસ્ત્રની ભાષા છે. શ્રેણી માંડુ એ પણ ત્યાં ક્યાં છે? એ તો વીતરાગ વાત કરે કે અહીંયાં આવી શ્રેણી થાય છે. એને ક્યાં શ્રેણી-ફેણી. એ તો અંદર સ્થિર છે, બસ! વસ્તુ છે, આનંદસ્વરૂપ છે એમાં સ્થિર છે. પછી એને અમુક ધારાને શ્રેણી કીધી, અમુક ધારાને ઉપશમ અને અમુકને ક્ષપક (કીધી). આહાહા..! અનુભવમાં એ કાંઈ છે નહિ. આ શ્રેણી છે ને આ આ છે ને આ છે. આહાહા..! તેથી અહીં કીધું સ્થિત રહેતો થકો, બસ! આહાહા..! આકરું લાગે. કેટલાકે તો સાંભળ્યું પણ ન હોય. ક્યાંય આ વાત જ છે નહિ. બધે ગડબડ... ગડબડ... ગડબડ... ઓહોહો..! કાંઈક કાંઈક ટેકો વ્યવહારનો, નિમિત્તનો (લેવા માગે છે). આહાહા..! અહીં કહે છે કે અહીં આત્મામાં વ્યવહાર ને નિમિત્તનો તો અભાવ છે. આનંદસ્વરૂપ છે એમાં દુઃખસ્વરૂપ છે જ નહિ. આહાહા..! એમાં સ્થિત થયો થકો. ઓહોહો..! એક કડીમાં પોણો કલાક થયો! જેટલું કાઢીએ એટલું ઓછું. આહાહા..!

‘લીન થાઉં છું.’ આહાહા..! પોતાને ખબર પડે છે કે હું આમાં લીન થાઉં છું. ભગવાનને પૂછે કે મહારાજ! આમ હું હવે પરમાત્મા થવાને લાયક છું કે નહિ? એ પૂછવાની જરૂર નથી, કહે છે. આહાહા..! પોતે જ ભગવાન જાગ્યો છે. આહાહા..! એમાં સ્થિત થયો થકો હું પરમબ્રહ્મ થઈ જઈશ. આહાહા..! કાલે પણ આ વાત ચાલી હતી. એટલી આજે ચાલી. પોણો કલાક. આહાહા..!

શ્લોક-૨૩૫

(અનુષ્ટુભ)

નિર્વૃત્તેન્દ્રિયલૌલ્યાનાં તત્ત્વલોલુપચેતસામ્।

સુન્દરાનન્દનિષ્ઠન્દં જાયતે તત્ત્વમુત્તમમ્।।૨૩૫।।

[શ્લોકાર્થ :-] ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે અને તત્ત્વલોલુપ (તત્ત્વપ્રાપ્તિ માટે અતિ ઉત્સુક) જેમનું ચિત્ત છે, તેમને સુંદર-આનંદઝરતું ઉત્તમ તત્ત્વ પ્રગટે છે. ૨૩૫.

શ્લોક-૨૩૫ ઉપર પ્રવચન

૨૩૫.

નિર્વૃત્તેન્દ્રિયલૌલ્યાનાં તત્ત્વલોલુપચેતસામ્ ।

સુન્દરાનન્દનિષ્ચન્દં જાયતે તત્ત્વમુત્તમમ્ ॥૨૩૫॥

શ્લોકાર્થ :- ‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે...’ આ ભાવેન્દ્રિય અને દ્રવ્યેન્દ્રિય બધી ચીજ પર છે. આહાહા...! એની જેને લોલુપતા, એના તરફના વલણનો ઉત્સાહ જેને નિવૃત્ત થયો છે. આહાહા...! ‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે...’ આહાહા...! જેને સાંભળવાનું પણ હવે રહ્યું નથી. અતીન્દ્રિય ભગવાન અંદર પડ્યો છે ત્યાં જાય છે. આહાહા...! ‘સમયસાર’ની ૩૧મી ગાથામાં ઇન્દ્રિયને જીતીને એમ આવ્યું છે ને? એનો અર્થ એવો કર્યો કે ભગવાનની સામું જોવું એ ઇન્દ્રિય છે, ભગવાનની વાણી સાંભળવી એ ઇન્દ્રિય છે. એ ઇન્દ્રિયને જીતીને એટલે એનું લક્ષ છોડી દઈને. આહાહા...! ૩૧મી ગાથા છે. ‘જો ઙ્હાંદિયે જિગિતા’ એ ‘ઙ્હાંદિયે જિગિતા’ના ત્રણ અર્થ કર્યા છે. દ્રવ્યેન્દ્રિય જડ, ભાવેન્દ્રિય ક્ષયોપશમ અને બીજી ચીજ સામે ભગવાન અને ભગવાનની વાણી એ પણ ઇન્દ્રિય. એ બધું ઇન્દ્રિયમાં અને એકકોર ભગવાન અણિન્દ્રિય આત્મા. આહાહા...!

‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા...’ એટલે ઇન્દ્રિય તરફનું વલણ. પાંચેય ઇન્દ્રિય તરફનું વલણ. આહાહા...! ‘જેમને નિવૃત્ત થઈ છે...’ આહાહા...! ‘અને તત્ત્વલોલુપ (તત્ત્વપ્રાપ્તિ માટે અતિ ઉત્સુક) જેમનું ચિત્ત છે,...’ તત્ત્વ એટલે ચૈતન્ય ભગવાન આનંદમાં જેને ઉત્સુકતા છે. એમાં ઉત્સાહ વધી ગયો છે. અતીન્દ્રિય આનંદમાં ઉત્સાહ વીર્ય વધી ગયું. ઉત્સાહ અને વીર્ય અતીન્દ્રિય આનંદમાં આવી ગયું. ઉત્સાહ અને વીર્ય પર તરફ હતું તે છૂટી ગયું. આહાહા...!

આવો માર્ગ. આ તે કાંઈ વીતરાગનો માર્ગ હશે? કોઈ એમ કહે કે આ નવો કાઢ્યો. ‘સોનગઢ’વાળાએ નવો કાઢ્યો. અરે...! ભગવાન! નવો (નથી). આ તો અનાદિનો છે. ‘સીમંધરસ્વામી’ ભગવાન બિરાજે છે એ કહી રહ્યા છે. ત્યાંથી આ બધું આવ્યું છે. આહાહા...! ‘કુંદકુંદાર્ય’ ગયા હતા. એ પણ પોતે એમ કહે છે કે આ શાસ્ત્ર મેં મારે માટે બનાવ્યું છે. ‘સમયસાર’, ‘પ્રવચનસાર’માં એમ નથી કહ્યું પણ આમાં તો એમ કહ્યું છે કે આ શાસ્ત્ર મેં મારા માટે બનાવ્યું છે. છેલ્લી ગાથા છે. ૧૮૭. આહાહા...! દુનિયા જાણો ન જાણો, એ વાત પ્રસિદ્ધ થાય પણ મેં તો મારા માટે બનાવ્યું છે. આહાહા...! ૧૮૭ ગાથા. છેલ્લી.

‘ગિયમાવણાગિમિત્તં’ ૧૮૭. છેલ્લી ગાથા. ‘ગિયમાવણાગિમિત્તં’ મારી ભાવના માટે. ‘મણ કદં’ મેં કર્યું. ‘ગિયમસારણામસુદં’ ‘નિમયસાર’ નામનું સૂત્ર મેં મારા માટે કર્યું છે. ‘ગચ્ચા જિણોવદેસં’ જિનનો ઉપદેશ જાણીને અનંત તીર્થકરોએ કહ્યું તે આમાં કહ્યું છે. એમ કહે

છે. અનંત તીર્થકરોએ કહ્યું તે આમાં છે. ‘પુલ્વાવરવોસણિમ્મુક્કં’ આગળ-પાછળનો દોષ આમાં છે નહિ. આહાહા...! ૧૮૭. આહાહા...! ‘સમયસાર’, ‘પ્રવચનસાર’, ‘પંચાસ્તિકાય’, ‘અષ્ટપાહુડ’. આમાં તો એમ કહ્યું કે મેં તો મારા માટે આ બનાવ્યું છે. આહાહા...! તમે સાંભળો, સમજો અને અંદર ઉતરો. આહાહા...! મેં તો મારા માટે અનુભવમાં આગળ વધવા માટે મેં તો બનાવ્યું છે. આહાહા...! એ અહીં કહે છે.

‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે...’ પાંચેય ઇન્દ્રિય તરફનું વલણ જેને છૂટી ગયું છે. આહાહા...! જીવતા મરી જવાનું છે. ઇન્દ્રિય તરફના વલણથી મરી જવાનું છે. પાંચેય ઇન્દ્રિયના વલણથી મરી જવાનું છે અને અણીન્દ્રિય તરફમાં જીવવાનું છે. આહાહા...! આવું છે. ‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે અને તત્ત્વલોલુપ (તત્ત્વપ્રાપ્તિ માટે અતિ ઉત્સુક) જેમનું ચિત્ત છે,...’ આહાહા...! અણીન્દ્રિય ભગવાનની અંદર લોલુપતા એની થઈ છે. અહીં લોલુપતા છૂટી ગઈ અને અહીં લોલુપતા થઈ. અહીં તત્પરતા છૂટી ગઈ અને અહીં તત્પરતા થઈ છે, અહીં સાવધાની છૂટી ગઈ અને અહીં સાવધાની થઈ. આહાહા...! આવું છે. આમાં પંચમઆરો અને પંચમઆરાના શ્રોતા અપ્રતિબુદ્ધ છે ને સાધારણ છે એ વાત જોવાની નથી અહીં. આહાહા...! બધા ભગવાન છે અને ભગવાન થવાને લાયક છે. આહાહા...! પ્રભુ! હું થવાનો છું, તમે પણ થાવ ને. તમે પણ આત્મા છો ને, એમ કહે છે. આપ તો મારી નાતના, જાતના, કુળના છો. આહાહા...!

‘ઇન્દ્રિયલોલુપતા જેમને નિવૃત્ત થઈ છે અને તત્ત્વલોલુપ...’ બે વાત કરી. આ બાજુનો આશ્રય છૂટી ગયો છે અને આ બાજુનો આશ્રય ઉત્પન્ન થયો છે. આહાહા...! ચૈતન્ય ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર, તેની લોલુપતા વધી ગઈ છે. આહાહા...! એની તત્પરતા, એના માટે ઉત્સુક જેમનું ચિત્ત છે. આહાહા...! પર તરફની ઉત્સુકતા છોડી દીધી છે અને ભગવાનઆત્મા તરફની ઉત્સુકતા તત્પર થઈ છે. આહાહા...!

‘તેમને સુંદર-આનંદઝરતું...’ હવે એને શું પ્રાપ્ત થાય? પર તરફનું વલણ પૂર્ણ છોડી દઈ અંતરના વલણમાં આવ્યો છે એને શું પ્રાપ્ત થાય? ‘શુદ્ધ આનંદઝરતું ઉત્તમ તત્ત્વ...’ સુંદર અતીન્દ્રિય આનંદ ઝરતું. આહાહા...! જેમ પર્વતમાંથી પાણી ઝરે... આહાહા...! કોઈક તો એવું કહેતું હતું કે આ મડદામાંથી પાણી ઝરે. ‘શાંતિભાઈ’ કહેતા હતા. આને બાળ્યા ને. આમાંથી છૂટે છે. ઓહો...! લોહીનું પાણી થતું હશે? મરતા એકદમ પાણી પાણી પગમાંથી, આખા શરીરમાંથી પાણી (નીકળે). આપણે તો કોઈ દિ’ ગયા નથી. ૯૧ વર્ષમાં સ્મશાનમાં ગયા નથી. સ્મશાનમાં કેમ બાળે છે ને કેમ છે (જોયું નથી). આહાહા...! એ ‘શાંતિભાઈ’ વાત કરતા હતા. આહાહા...! લોહી છે એનું પાણી થાય. આહાહા...! પાણી થઈને છૂટી જાય. આહાહા...!

અહીં કહે છે, જેમનું ચિત્ત અંદર એવા ‘તેમને સુંદર-આનંદઝરતું...’ આહાહા...! વર્તમાન

પર્યાયમાં સુંદર આનંદનો અનુભવ પ્રગટ ઝરતો. આહાહા...! શક્તિ અને સત્ત્વરૂપે અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ છે. એની પર્યાયમાં એનો ઝરતો આનંદ. આહાહા...! 'ઉત્તમ તત્ત્વ તેને પ્રગટે છે.' આનંદ ઝરતું તત્ત્વ પ્રગટે છે. એકલું આમ તત્ત્વ આત્મા આત્મા એમ નહિ. અતીન્દ્રિય આનંદ પ્રગટ ઝરતો આત્મા પ્રગટે છે. આહાહા...! પરની લોલુપતાની તત્પરતા છોડી... ભાષા છે પણ એનો ભાવ આકરો છે, ભાઈ! અને સ્વમાં અંદરની તત્પરતા થવી તેને સુંદર આનંદ ઝરતું, સુંદર આનંદની પર્યાયનો અનુભવ ઉત્તમ તત્ત્વ પ્રગટે છે. એને ઉત્તમ તત્ત્વ થાય છે. વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)